

DISPUTATIO JURIDICA,
DE
Compensationibus:
QUAM
FAVENTE DEO OPT. MAX.

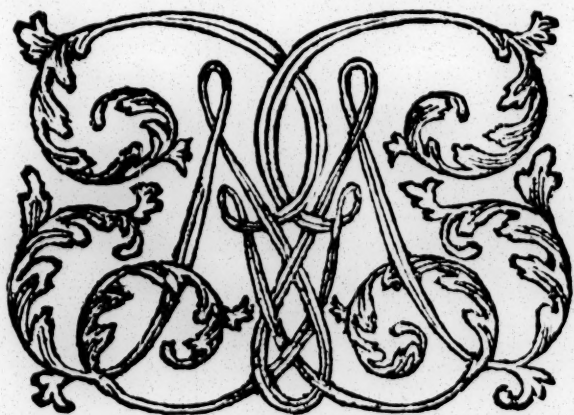
Ex Autoritate Cl. ac Celeberrimi Viri
D. D. JACOBI STEUART, Equitis Aurati,
Advocati REGII, Inclytæ

FACULTATIS JURIDICÆ
DECANI:

Necnon, ex ejusdem *FACULTATIS JURIDICÆ*
Consensu & Decreto,

Pro ADVOCATI munere consequendo,
Publicæ Eruditorum Ventilationi exhiber,

JACOBUS STEUART Auct. & Resp.
Ad Diem 30 Junii Hora Loquoque solitis.

EDINBURGI,
Ex Officinâ Typographicâ Georgii Mesman. M.DC.XCIV

3

D

D

D

D

D

D

Amplissimis, Spectatissimis, ac Generosissimis Viris.

D. D. ARCHIBALDO STEUART de

Burray, Equiti Aurato ac Baronetto.

D. GULIELMO CRAGIE de Garsay,

D. JACOBO GRAHAM de Græmshall,

D. HENRICO GRAHAM de Braknes,

D, JACOBO BAIKIE de Tankerness,

NEC NON

D. JOANNI STEUART de
Burgh Fratri suo Germano, Amantissi-
mo, ac Generosissimo,

*Disputationem hanc Juridicam, unà cum se-ipso,
eà quâ par est, reverentia.*

D. D. D,

JA: STEUART.

Disputatio Juridica,

DE COMPENSATIONIBUS.

CUM ex accuratæ methodi Legibus necesse sit usum & vim Nominum prius expendere, de verbo aliquid præmittendum est, antequam ad rem ipsam veniamus. Compensare itaque originem habet à vetusto æs non signatum adpendendi ritu, & est quasi simul ponderare & retribuere, ac Damnum cum lucro quasi conferre & computare.

Thesis I.

Compensatio autem hæc definitur à *Modestino* in *l. 1. ff. h. t. Quod sit Debiti & Crediti inter se contributio*. Hoc est, Liberatio ab Obligatione, & debito per æris sui computationem, vel etiam, quod eodem redit, æris alieni imminutio, per id quod invicem debetur, usque ad concurrentem summam, ita ut quod alicui creditum est, id jam ipso Jure ob mutuas Obligationes deberi desinat: Quod maxime respondet æquitati, cujus mentionem facit *Alexander Imperator* in *l. 5. & 6. C. h. t.* quæ (remotis litium ambagibus) non fert aliquem petere quod eidem sit restitutus, quia interest nostra, scilicet ad pluralitatem judiciorum evitandam, potius non solvere, quam solum repetere. *l. 3. ff. h. t.* Cum tamen omne debitum Compensationem rite non admittat, operæ-præmium erit, notissima quædam hujus debiti requisita enumerare. 1. Ut sit verum. 2. Utrunque. 3. Liquidum. 4. Purum ac Præsens. 5. Certum. 6. Illarum rerum quæ Compensationem admittunt: Hisce præmissis videbimus, quibus & adversus quos Compensatio detur. tunc quo modo ipsa Compensatio fiat, & tandem quis sit ejus effectus,

II. Præ-

Primo requiritur, ut sit debitum verum, hoc est, quod cum effectu peti possit nam secundum *l. 14. ff. h. t.* quæ per exceptionem perimi possunt, in Compensationem non veniunt; unde excluditur Debitum merè civile, quale est id quod vi, metu, aut errore promissum est. §. 1. & seq. *Instit. de Excep.* Quod stricto quidem Jure Civili actionem parit, sed ei adjuncta exceptio, quæ actionem penitus excludat, adeoque nihil interest, ipso Jure quis actionem non habeat, an talem quæ per exceptionem infirmari potest. *l. 112. de R. 7.* Verum etiam censetur, ad Compensandum Debitum, quod licet peti non possit, tamen solutum repeti nequeat, exempli causa, debes mihi decem ex pacto, hæc à me petere non potes, quia ex pacto nulla nascitur actio. *l. 7. § 3. ff. de Pact.* Veruntamen naturaliter mihi obligaris. *l. 5. § 2. ff. de Solutio.* Si ergo centum tibi ex alia causa vere debeam, recte tecum Compensabo decem ea quæ mihi pacto debes. Item Pater credidit pecuniam Filio, in potestate constituto, vel Frater Fratri sub ejusdem Patris potestate, neque Filius Patri, nec Frater Fratri civiliter obligantur, sed tantum naturaliter. *l. Frater à Fratre 38. ff. de Cond. Ind.* Si tamen Filius hic Emancipatus Contraxerit cum Patre, ita ut Pater ei coeperit debere, & Filius debitum à Patre petat, recte Pater compensabit pecuniam ante Filio mutuo datam, quamvis naturaliter tantum Debitam, nam ut *Ulpianus l. 6. ff. h. t.* dilertè scribit, etiam id quod Naturaliter debetur, in Compensationem venit, cum & ad hoc solvendum Jure Gentium adstringimur. *l. 84. § 1. de R. 7.* Licet id Jure Civili exigi nequeat, novum enim non est Jure Civili denegari actionem, & tamen ex æquitate concedi Compensationem, Exceptionem, Deductionem, Retentionem. *l. 48 ff. de R. V. l. 51. ff. de Cond. Ind.* cumque hujus Debiti, licet per errorem Soluti, non sit repetitio. *l. 13, 19, & 64. ff. de Cond. Ind. l. 10. ff. de O. & A. l. 3. C. de Usur.* Consequens est, posse hoc ipsum, cum alio quovis Debito Compensari; Ratio est, quia Compensatio non alia de causa Debitorem liberat, quam quod & ipsa numerationem quandam brevi manu continet, & pro solutione ipso Jure habetur. *l. 4 C. h. t. l. 10. ff. eod.* Adeoque Debitum hoc de quo loquimur, omnes effectus habet, quos habet & naturale & civile Debitum simul, una detracta actione: Nisi vero id naturale Debitum, in totum à Jure Civili

vili destituatur, ut in obligatione ad remunerandum, *l. 25. ff. § 11. de hered. Pet.* vel cui exceptio perpetua obstat, quo pertinet *l. 2. C. h. t. l. 30. 40. 41. ff. de Cond. Ind. & tot. tit. ad S. tum. Vell.* Hic venit resolvenda Quæstio, apud Interpretes satis acriter Disputata, Nam Obligatio qua quis utitur, ad Compensationem alterius Debiti, præscriptione extincta, eum contra Adversarium poterit defendere: Si modo ante lapsum præscriptionis tempus, mutuus fuit utrinque Concurus, quod hoc exemplo illustrari poterit. Ante annos viginti mutuo mihi dedisti Centum, hodie tibi Centum in mutuum concedo, hæc post decennium à te repeto. Tu mihi exceptionem Compensationis opponis, quæritur an recte? Negant aliqui, quia mihi hodie competit replicatio præscriptionis, Quorum Opinionem non sequimur, quia sufficit quod tum competeat Compensatio cum Centum tibi mutuo darem, etenim orti Debiti tempore Compensatio statim subsistit, & Obligationem prioris Debitoris ipso Jure sustulit, ac ita præscriptionem per necessariam consequentiam interruptit,

III

Secundo requiritur utrinque Debitum, hoc est, ut Actor Reo, & Reus vicissim Actori debeat. Creditor enim Compensare non cogitur, quod alii quam Debitori suo debet *l. 1. §. 18. h. t. l. 9. C. eod.* Unde non Compensatur Tutoris proprium Debitum, cum eo quod Pupilli nomine petit *l. 23. ff. h. t.* Nec Debitor alteri hæredum obligatus, Compensat quod ab alio sibi Debetur *l. 16. ff. h. t.*

IV

Tertio desideratur ut sit Liquidum *l. ult. §. 1. C. h. t.* sive per Confessionem, sive per Sententiam, aut alias tale quod statim liquidari & exigi sine dilatione possit, quod quando fiat, Judicis Arbitrio relinquendum est, nisi in altero requiratur major indagatio, Cessante Compensatione, solvendum Actori, ita ut alterius Debiti Cognitio reservetur alii Judicio *d. l. ult.* Nam immediata illa compensandi Ratio vult, ne Debita sint Controversa, cum alioqui factum hominis sit necessarium ad æqualitatem utriusque Debiti Constituendum quod expeditur Debiti & Crediti inter se contributioni quæ ipso Jure competit adversatur,

V

Quartum requisitum est, ut Debitum sit, Purum ac Præsens, ideo quod in diem Debetur, Compensari non potest antequam dies extiterit *l. 7. ff. b. t.* Urputa peris a me 10, quæ verè tibi Debeo, tu vicissim mihi ex alia causa 10. Debes, sed quæ promissisti Calendis proximis, si a me petas non possum Compensare, quod mihi in diem debes, quia ante Diem invito non debes, alioqui auferetur tibi Commodum temporis, quod Obligatione tibi Constitutum est. Sed hic obstat *l. 10. de Cond. Jud.* ubi diserte scribitur, in Diem Debitorem adeo Debitorem esse, ut quamvis ante Diem solverit repetere non possit: solvit igitur Debitum: Nos autem Indebitum dicimus. Respond. Quod in diem Debetur, statim Debetur volente Debitore, invito non Debetur. Debetur illo volente, quia totum id spatium pro illo Comparatum est. Licet igitur illi eo non uti, quia licet unicuique juri pro se introducto renunciare *l. pen. de pact.* Sed totum hoc ita intelligendum est, si dies per Contrahentes adjectus sit, non vero per leges ex æquo & bono, quo in Casu nihil impedit quo minus statim Compensari possit, quia revera Debitum in se purum est, ideoque quod ex Judicati Causa mihi Debetur, si Judicatus à me quid petat, Compensare cum eo possum, etiam ante diem Judicato præstitutum *l. 16. §. 1. b. t.* Ad exemplum in diem Debiti, etiam quod sub Conditione pendet Compensari nequit, cum maxime sit illiquidum, imo Indebitum juxta *§. 4. Inst. de V. O.* atque ideo existente demum casu, in quem dilata est, dies hujus Obligationis cedit, neque antea quicquam Deberi Intelligitur *l. 213. de V. S.* Hac occasione Quæritur, an quod certo loco Debetur, alio in loco recte Compensari possit? Et Respondet Juris-Consultus in *l. 15. ff. b. t. Junctâ l. 2. §. ult. ff. de eo quod cert. loc. posse,* modo habeatur ratio ejus quod interest destinato Loco dari.

VI

Quintum requisitum vult, ut Debitum sit certum, id est de quo constet, quid, quale, quantumque sit quod Debeat *l. 75. ff. d. v. o.* ita ut Debitum alternativum Compensationem respuat, nisi sit facta electio *l. 22. ff. b. t.*

VII.

Sexto requiritur, ut sit Debitum earum rerum quæ Compensationem recipiunt, quales sunt res quæ ejusdem generis. ejusdemque bonitatis sunt, & functionem seu permutationem in suo genere recipiunt *l. 4. C. h. t.* Ita recte Oleum cum Oleo, Pecunia cum Pecunia, Frumentum cum Frumento, Vinum cum Vino, Compensatur: etiam ex causis sive Contractibus disparibus, ut si tibi centum debeam ex Vendito, tu mihi sexaginta ex mutuo, facta Compensatione non nisi quadraginta debeo. & certe sicut res dissimiles, vel aliud pro alio invito Creditori solvi nequeunt *l. 2. § 1. ff. R. C.* ita quoque nec Compensari; ideo est quod corporis cum Corpore, sive Speciei cum specie, vel Corporis cum quantitate, vel Quantitatis cum quantitate, ea, quæ se habet adinstar speciei Compensationi nulla est, idque propter inæqualem Corporum æstimationem. *l. 27. § 4. ff. de Cond. Ind.* & quia ipsa Compensationi est quædam solutio. *l. 4. ff. qui pot. in. pig.* facit ad hæc præterea affectus & probabile interesse, quæ circa species prætendi posset, quod non est idem circa quantitatem, cujus una species pro alia recte datur, cum functionem in suo genere recipiat: Nisi (ut supra attigimus) quantitas expresse tanquam species debeat, veluti certi nummi qui in arca sunt, tunc enim demonstratio illa, nummorum naturam aliquatenus mutat, sic ut quantitas loco speciei fungatur, ideoque illic jus compensandi cessat, cum ipsa nummorum Corpora restituenda veniant, *l. 51. ff. de leg. I.*

VIII.

Hic præmissis suadet ordinis ratio, ut jam videamus, quibus, & adversus quos Compensationi competat; & est Regula dari jus Compensandi quibuscunque Debitoribus, adversus quoscunque Creditores à quibus sibi debetur. *l. 1. & seqq. l. ult. C. h. t.* Nec interest quis sit Creditor, privatus, fiscus, an *Resp. l. 12 ff. h. t. l. 46. § 4. & 5. ff. de Jur. Fisc. l. 3. C. h. t.* Nec etiam qua ex causa sit debitum, ex eadem, an ex diversa, actione reali, an personali, bona fidei, an stricti juris § 30. *Inst. de Actio l. ult. C. h. t.* ex Contractu, an ex Maleficio utrinque debeat, *l. 10. § 2. ff. h. t.* & hoc quidem Jure novo. Verum Jure Veteri, non eodem modo, in omnibus Actionibus

nibus hæc Compensatio admissa fuit, nam in bonæ fidei Judiciis Compensatio fiebat ipso jure, utque illis inesset, etiam si ab initio litis a reo nulla ejus esset facta mentio: In Judiciis autem stricti Juris reus, cui quid vicissim ab actore debebatur, necesse habebat id propria Actione petere, usque ad rescriptum *Divi Marci*, ex quo & in stricti Juris Judiciis potestas Compensandi admissa est, opposita doli mali exceptione § 30. *Instit. de Act.* quæ exceptio à Prætoribus erat impetranda, & formulæ inferenda, cum alias Judex ejus rationem habere non posset, nec ab ea ne quidem sub prætextu æquitatis recedere: Quod tandem constitutione *Justiniani* latius introductum atque ipso jure admissum est in omnibus indistincte Judiciis, *D. l. ul.* quæ tamen Regula aliquas patitur Exceptiones: Nam 1. excipitur Actio Depositi, quam ideo excepisse videtur Imp. ne mora ulla interponeretur reddendi Depositi, quod solius custodiæ causa datur, donec visum erit Deponenti repetere. *l. ul. C. de Deposi.* Hocque adeo verum est, ut ne quidem aliter paciscendo effici possit. *l. 1 § 45. & 46. ff. Deposi.* 2. Denegat Imperator Compensandi Jura possessionem alienam perperam occupantibus, adversus eos qui occupatam possessionem, interdicto recuperandæ possessionis jure repetant, quandoquidem spoliatus ante omnia est restituendus. *l. 7. C. ad l. Jul. de vi Public. juncta l. un. C. si de Mon. pos.* Cum inter sit Reip. possessionem per vim ereptam quam primum restitui, ne detur occasio ad Delinquendum, & malo exemplo permittatur, repetenti Compensationem objicere. Possent & hic alii casus addi, in quibus Compensatio cessat, qui maxima ex parte videri possunt in *l. 46. § 5. ff. de Jur. Fisc. l. 1. 7. C. de h. t.* Ideoque brevitate causa à nobis omittendi; quibus ergo exceptis, habet locum Compensatio inter quoslibet inter quos est Debitum utrinque, nam quod Ferius debet in eam duci non patitur æquitas. *l. 18 § 1 ff. de h. t. l. 9. C. cod.* Qui tamen cessum habet Debitum, & ita Procurator in rem suam factus est recte Compensationem objicit, *D. de h. t. pr. h. t.* quod procedit si e donatam, venditam, in solutum datam aliove titulo proprietatis Actionem habet translatam, quia loco Domini habetur. Sed an Cessionarius etiam patitur Compensationem, si quod Cedens vicissim debet Cessio, id est, ei contra quem Cessio data est? Alii distinguunt inter Cessionem ex causa onerosa factam & lucrativam. Ex hac pati deberi Compensationem, ex illa non coguntur, nam natura Compensationis non videtur recipere distinctio-

nem onerosæ aut lucrativæ Cessionis, quæ virtutem Compensationis ipso jure operantis non mutat Correo quoque debendi, recte Compensat quod Correo debetur si socii sint *l. 10. ff. de duob. Reis.* Præterea recte Compensat Fide-jussor ex intercessione sua Conventus, id quod Reo principali vicissim ab eodem Creditore debetur *l. 4. ff. h. t.* Ergo & multo magis quod ipsi Fide-jussori debetur. *l. 5. ff. h. t.* cum & ejus interfit, potius non solvere quam solum repetere. *l. 3. ff. h. t.* Id vero quod Pupillorum nomine debetur si Tutor petat, non posse Compensationem objici ejus pecuniæ, quam ipse Tutor suo nomine Adversario debet *l. pen. h. t.* Unde quaeritur si Tutela unius Pupilli divisa sit inter plures Tutores, an non Debitor Pupillaris uni Tutori nomine Pupilli ad Debitum exsolvendum agenti, recte objiciat Compensationem ejus, quod ejusdem Pupilli nomine sibi ab alio Contutore est Debitum? Quod affirmandum per *l. 36. ff. de Adm. & per. Tut.* quoniam divisio solummodo inter ipsos Tutores locum habet, nec ista facit, quominus sit unius Pupilli Patrimonium. Filius-familias quoque conventus, Compensari potest quod Patri debetur, sed cum conditione si caveat, Patrem Ratum habiturum, id est, non exacturum quod is Compensaverit *l. 9. § 1. ff. h. t.* Denique & in delictis Compensatio obtinet, quo sensu Dolus cum Dolo, Culpa cum Culpa dicitur Compensari *l. 10. pr. & § 2. ff. h. t. l. 36. ff. de Dol. Mat. l. 39 ff. Solut. Matr.* quæ vera sunt, quoties de Dolo utrinque vindicando pecuniarie tractatur *D. l. 10. § 2.* Nam in publicis Judiciis, ubi non privatorum jus, sed publica vindicta ad Coercenda maleficia spectatur, non admittitur Compensatio, cum in his poenæ manent suos Auctores. *l. 2. § 4. & §. aa l. 2. Jul. de Adult.*

IX.

Venit nunc discutiendus modus opponendi Compensationem, qui, ut ex antedictis liquet, Jure novo plane diversus est à Jure Veteri, siquidem hodie exclusa Judiciorum distinctione, Compensatio ipso Jure fit, in quocunque pecuniario Judicio *l. ul. C. h. t. § 30. Inst. de Act.* Dico ipso Jure, hoc est, quod solius Juris vel Legis vi & potestate perficiatur, sine hominis Adminiculo *l. 4, 10. pr. l. 21. ff. h. t. l. 4: §. C. h. t.* Quod intelligendum non quasi Reus Conventus facultatem Compensandi nactus eam non debeat in Judicio allegare, nam ut alleget necesse est, ut ita Judici innotescat, an sint habiles Compensatio-

nis termini, cum ejus non sit divinare an Actor vicissim quid debeat : Ita non quidem ad inducendam sed ad manifestandam Compensationem, non ad extinguendam Obligationem, sed ad probandum eam extinctam esse officio Judicis indigemus *l. pen. ff. b. t. l. 2. 7. m. C. cod.* Hocque ad exemplum Acceptilationis, Solutionis & Novationis, quæ similiter quidem ipso jure Obligationem tollunt cum nihilominus in judicio proponendæ & probandæ sint. Satis difficilis tamen casus hac occasione venit resolvendus, debes mihi Centum ex mutuo, postea incipio tibi Centum V. G. ex empto debere, tu vero pactum mecum inis, quod ista Centum petere nolis. Ago tecum ex mutuo; Opponis mihi exceptionem Compensationis; Replico, quod pactus fueris mecum de non petendo, an replicatio mea tollet exceptionem tuam? Respondent aliqui affirmative, propter fidem pacti; Quorum tamen opinionem non sequimur, nec antedictis congruit, nam quamprimum tibi Centum ex empto incepti debere, ipso jure sublata fuit tua obligatio ex mutuo, & sic pactum hoc in casu fuit frustraneum, quia nihil quod tolleretur adfuit. Ubi enim Obligatio mea ex empto tuam Obligationem ex mutuo sustulit, ita eodem momento tua Obligatio ex mutuo sustulit meam ex empto Obligationem. Unde sequitur si revera nihil ex empto debui tibi, nec tuum pactum de non petendo, quæ ex empto tibi debeo, ullam efficaciam habere posse, cum non entis nulla sint accidentia.

X.

Ex Antecedentibus jam satis Colligere est, diversos esse Compensationis effectus, quorum *Primus* seu præcipuus potissimum in eo consistit, quod Obligationem statim ex eo tempore, quo utrinque debentur cepit, ipso jure tollat *l. 4. 10. 21 ff. b. t. l. ult. C. cod. §. Inst. de act. Secundus*, quod etiam accessiones Obligationis ipso jure perimantur ut sint pignora & Fide-Jussores *l. 12. C. b. t. l. 3. ff. eod. Principali enim Obligatione sublata solentur & accessoria l. 178. de R.* *Tertius* quod Compensatio omnem Debitoris moram impediatur, eumque pœnz & usuris eximat *l. 11. 12. ff. b. t. Func: l. 4. & 5. C. cod.* *Quartus* Effectus est, quod Debitor facultatem compensandi habens si tamen ejus ignarus solverit, tanquam Indebitum id condicere possit *l. 10. §. 1. ff. b. t. l. 5. §. 2. ff. de impenso in res dot. fact. l. 30. ff. de Cond. Ind.* *Quintus*, quod Compensatio habetur pro solutione *l. 2. 4. C.*

l. 4 ff. qui iust. in pig. l. 2, 4. ff. h. t. l. 4. §. 7. de re pid. Junc. l. 10. ff. h. t. ex quibus jam recte concluditur, & illum qui iuramento promittit se soluturum, salva Jurisjurandi Religione, Compensare posse, cum & dedisse intelligatur qui compensat l. 76 ff. d. V. S. Sextus effectus habet, Quod Compensatio impediatur Executionem, nam allegandæ Compensationis quævis tempora idonea ante Executionem Judicati l. 2. C. b. t. ita ut post sententiam opponi possit.

XI.

Postremo observandum Reo Compensationem obiciente Judicem caute agere oportere, ne reprobando Exceptionem, facultatem petendi Debitum ei adimat. Semel enim reprobatione facta, non solum impeditur Compensatio, sed Reo quoque perpetuo obstat rei Judicatæ exceptio l. 7, §. 1. ff. b. t. l. 8, §. 2. de neg. gest.

COROLLARIA.

I.

Nemo ab aliquo in vasus fugere tenetur, sed jure resistit, in fugiendo Certo certius possit effugere periculum.

II.

Primum ictum excipere nullus tenetur, sed jure eundem antevertit; modo metus sit aliquem venire animo occidendi.

III.

Rei venditæ nondum tamen traditæ periculum ad Emptorem spectat.

IV.

Negotiorum Gestor à se debitum non exigens, ad usuras tenetur.

V.

Mandator vulneris etiam tenetur de Cæde.

VI.

Mandator Cædis, retracto Mandato ante perpetratum facinus absolvendus est.

VII.

De Consilio dante Contrarium statuimus.

VIII.

Exceptio non numeratæ pecuniæ post biennium opponi non potest.

IX.

Creditori invito solutio per partes fieri nequit.

F I N I S.

lit, m,

n ante
di.

ptorem

tenetur

facinus

on pote

